

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Langer zitten, meer vragen: Een onderzoek naar de anciënniteit van Kamerleden in relatie tot het gebruik van parlementaire instrumenten
Sluijk, Thomas

Citation

Sluijk, T. (2022). *Langer zitten, meer vragen: Een onderzoek naar de anciënniteit van Kamerleden in relatie tot het gebruik van parlementaire instrumenten*.

Version: Not Applicable (or Unknown)

License: [License to inclusion and publication of a Bachelor or Master thesis in the Leiden University Student Repository](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3250062>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Langer zitten, meer vragen

Een onderzoek naar de anciënniteit van Kamerleden in relatie tot het gebruik van parlementaire instrumenten

Master thesis Political Science

T. Sluijk BSc (s1879456)

Nederlandse Politiek

Eerste lezer: Dr. S.P. Otjes

Tweede lezer: Dr. T.P. Louwerse

**Universiteit
Leiden**

Instituut Politieke
Wetenschap

Abstract

The literature illustrates that the use of parliamentary instruments is in some cases related to the position of a Member of Parliament (MP) on the list of candidates in the upcoming election. The theory therefore assumes that performing certain activities is rewarded with a high position. If an MP has obtained this high position, he will therefore have to prove himself again with a view to re-selection. Based on this reasoning, it therefore appears that an MP with a long term of office is active in the use of parliamentary instruments. However, there is still a gap in the literature with regard to the relationship between the seniority of MPs and the use of parliamentary instruments. This fully quantitative analysis examined whether the length of office of an MP correlates with the use of parliamentary instruments. The parliamentary instruments examined are motions, amendments, oral parliamentary questions, written parliamentary questions and bill proposals. Subsequently, in the case of motions, amendments, written parliamentary questions and bill proposals, a distinction was made between first submitters and submitters in combination with co-sponsors. Many of these parliamentary instruments are very clearly not significant, but both oral and written parliamentary questions do have a positively significant effect with seniority. In the case of written parliamentary questions this applies to both first submitters and first submitters in combination with co-sponsors. However, in the case of written parliamentary questions, the significant effect disappears if control variables are included in the analysis. The significance effect remains for oral parliamentary questions. The results of this research may not be groundbreaking, but they do provide interesting insights into the use of parliamentary instruments in relation to seniority, especially for the case of the Dutch House of Representatives. There are also other parliamentary instruments that could be analyzed, this can be part of follow-up research.

Introductie

Regelmatig wordt de kritiek geleverd dat de zittingstermijn van volksvertegenwoordigers steeds korter wordt en dat dit problematisch is voor de kennis en kunde die er binnen de nationale vergaderzaal aanwezig is (Nederlandse Omroep Stichting, 2021). Een volledige zittingstermijn duurt in Nederland vier jaar als het kabinet niet voortijdig aftreedt. Een periode van vier jaar wordt als een goede balans gezien tussen continuïteit van de macht en de mogelijkheid voor het electoraat om hun mening te geven (Parlementair Documentatiecentrum, z.d.). In het parlementair rapport ‘Vertrouwen en zelfvertrouwen’ wordt geconstateerd dat de omloopsnelheid van Kamerleden steeds hoger wordt en dat dit verschillende nadelen heeft, zoals een verminderde aanwezige kennis van het reglement van Orde en het staatsrecht. Ook wordt geconstateerd dat hierdoor de Tweede Kamer minder goede tegenmacht kan bieden tegen het kabinet en het ambtelijke apparaat daarachter (Tweede Kamer der Staten-Generaal, 2009, p. 21). Oud Kamervoorzitter Weisglas is het eens met deze kritiek en spreekt van kiezersbedrog indien Kamerleden besluiten om voortijdig het parlement te verlaten: ‘Een Kamerlid wordt gekozen voor een periode van 4 jaar. Natuurlijk kan het gebeuren dat je ziek wordt of om een andere reden uitvalt, maar als er een andere baan langskomt, heb je wat mij betreft pech gehad (Geuze, 2016).’ De trend van steeds korter zittende Kamerleden is al een tijd geleden ingezet en Kamerleden lijken het Kamerlidmaatschap steeds vaker als opstapje te zien voor een verdere stap in hun professionele carrière (Louwerse, 2010).

Het zijn van Kamerlid is een vak apart en derhalve vergt het tijd vooraleer men van alle regelingen en procedures op de hoogte is. Als de omloopsnelheid van politici hoog is kan dit verstoring werken voor het parlementaire proces. In een parlementair stelsel is tegenmacht zonder meer van belang. Het zorgt ervoor dat de uitvoerende macht verantwoording moet afleggen en in het geval van disfunctioneren daarvan de consequenties ondervindt. Voor het

kunnen bieden van deze tegenmacht is het van belang dat expertise geborgd wordt. Politieke partijen hebben hierin een grote verantwoordelijkheid. Zij dienen een deel van de ervaren volksvertegenwoordigers een goede kans te geven om herkozen te worden, zonder dat hierbij vernieuwing wordt tegengegaan; hetgeen evenzeer van belang is in het kader van het hebben van een frisse blik op het systeem. Tegenmacht is van maatschappelijk belang voor het functioneren van de liberale democratie. En deze is soms kwetsbaarder dan men aanvankelijk zou verwachten. Om de Tweede Kamer als instituut zo goed mogelijk te laten functioneren is het van belang dat een aanzienlijk gedeelte van de volksvertegenwoordiging meerdere termijnen dient, zonder hierbij het belang van nieuwe aanwas uit het oog te verliezen. Immers is het voorstelbaar dat nieuwe politici politiek anders benaderen dan Kamerleden met een hoge anciënniteit. Het gebruik van parlementaire instrumenten staat in dit geval centraal, waarbij anciënniteit als onafhankelijke variabele dient en de parlementaire instrumenten de afhankelijke variabelen zijn. De onderzoeksvraag is: *‘In hoeverre verklaart de anciënniteit van volksvertegenwoordigers het gebruik van parlementaire instrumenten?’*

Theorie

Vermoedelijk hebben bepaalde mechanismen effect op het gebruik van parlementaire instrumenten en de zittingsduur van politici; de begrippen zittingsduur en anciënniteit worden in dit onderzoek als synoniem van elkaar beschouwd. De mechanismen die hieronder onderscheiden worden zijn algemene ervaring, specifieke expertise, laatstetermijneffect en herselectie. Waarbij vervolgens per mechanisme een verwachting wordt geschept over de invloed van het gebruik van het desbetreffende parlementaire instrument door het aantal zittingsdagen. Vanuit verschillende theorieën komen dus verschillende verwachtingen voort. Uiteindelijk wordt met de inzichten van alle theorieën het selectiemechanisme als uitgangspunt genomen voor het opstellen van hypothesen voor de relatie tussen anciënniteit op het gebruik van parlementaire instrumenten.

Algemene ervaring

Indien een Kamerlid langer zitting in het parlement heeft is het te verwachten dat deze meer gebruik zal maken van parlementaire instrumenten. Ook kan een Kamerlid voordat hij in de Tweede Kamer wordt verkozen al politieke ervaring hebben opgedaan in een ander orgaan. Aangezien men al doende leert (Miquel & Snyder, 2006, p. 371) kan verwacht worden dat politici die elders al politieke ervaring hebben opgedaan sneller bekwaam worden in het Kamerwerk dan iemand die dit niet heeft gedaan. Uiteraard geldt in het verlengde daarvan dat Kamerleden die in een vorige legislatuur al in de Tweede Kamer zaten relatief ervaren zijn en derhalve actiever worden in het gebruik van parlementaire instrumenten. In de bredere (psychologische) literatuur wordt dan ook gesteld dat naarmate men meer ervaren is met bepaalde werkzaamheden dat werkprestaties toenemen (Ford *et al.*, 1995, p. 904).

In de politiek wordt er gesproken over de drie fases die een politicus tijdens zijn politieke carrière meemaakt. Eerst beginnen zij tijdens de verkenningsfase van hun carrière met het leren van de kneepjes van het vak, vervolgens hebben zij deze kennis opgedaan en kan hetgeen zij geleerd hebben in de praktijk worden toegepast, waarna zij uiteindelijk actieve en efficiënte werknemers zijn geworden. Het grote plaatje is dus dat naarmate een politicus een hogere anciënniteit heeft deze actiever is in het gebruik van parlementaire instrumenten in vergelijking met Kamerleden met een kortere anciënniteit. Aanvullend is hierbij noemenswaardig dat voor jonge politici geldt dat zij tijdens hun eerste jaar in het parlement nog erg passief zijn in vergelijking met oudere eerstejaars, waarvoor de plausibele verklaring volgt dat dit mogelijk te maken heeft met het feit dat oudere politici al een uitgebreidere professionele – al dan niet politieke – carrière achter de rug hebben en vanuit die hoedanigheid bepaalde vakbekwaamheid vergaard hebben (Bailer & Ohmura, 2018, p. 511).

Specifieke expertise

Desondanks kan volgens de specifieke expertisetheorie niet elk middel als soortgelijk worden beschouwd en daarmee is generalisatie van de parlementaire instrumenten niet mogelijk. Voor nieuwkomers geldt dat zij nog bepaalde politieke vaardigheden missen, hetgeen hen beperkt in het gebruik van parlementaire instrumenten, waardoor deze groep parlementariërs vooral gebruik maakt van parlementaire instrumenten die weinig tot geen wetgevingsexpertise vereisen, zoals stemmingen en het stellen van mondelinge Kamervragen (Bailer & Ohmura, 2018, p. 494). Een belangrijk onderscheid dat gemaakt kan worden is tussen lichte en zware activiteiten, waarbij amendementen en initiatiefwetsvoorstellen als zwaar kunnen worden beschouwd omdat in dat geval een politicus direct met de wetgeving bezig is, terwijl een Kamervraag of motie slechts een controlerend middel is. Aanvullend geldt hierbij dat politici

die hogere posities ambiëren meer actief zijn in het initiëren van wetgeving en het indienen van amendementen (Herrick & Moore, 1993, p. 773). Hiervoor zullen zij eerst de nodige kennis moeten hebben opgedaan is de gedachte. Alleszins is het onderscheid tussen lichte en zware parlementaire instrument relevant. Immers is expertise vereist voor het gebruik van zware parlementaire instrumenten en is het denkbaar dat langer zittende politici tevens ondersteuning bieden aan hun korter zittende collega's.

De Kamervraag is een lichter instrument en dient verschillende doelen en gaat evident verder dan louter de informatieve functie die ze formeel hebben. Een belangrijk motief van het stellen ervan is het eigen imago positief neerzetten (Russo & Wiberg, 2010, p. 217). Zo worden ze dus tevens symbolisch gebruikt met als doel kiezers te winnen en is het zonder meer een combinatie van verschillende motieven (Louwerse & Otjes, 2018, p. 509). Media en Kamervragen vormen een wisselwerking, waarbij berichtgeving in de media leidt tot Kamervragen en dientengevolge de Kamervragen ervoor zorgen dat de media er meer over berichten (Van Aelst & Vliegthart, 2014, p. 404).

Laatstetermijneffect

Niet in alle gevallen zijn politici voortdurend bezig met het persoonlijke belang van herverkiezing. Politici die weten dat zij – om welke reden dan ook – in hun laatste termijn zitten zullen zich passiever gedragen qua gebruik van parlementaire instrumenten. Aan het einde van hun carrière zullen zij minder taken uitvoeren (Bailer & Ohmura, 2018, pp. 493-494). Het zogenaamde laatstetermijnprobleem kan dan optreden, zoals ook blijkt uit het feit dat politici in hun laatste termijn die niet opnieuw op de kieslijst komen in het laatste jaar van hun mandaat minder Kamervragen zullen stellen (Bailer & Ohmura, 2018, p. 513). Uit de Israëliëse casus blijkt dat naarmate een politicus langer dient dat deze daar dan minder wetsvoorstellen initieert

(Shomer, 2009, p. 962). Voor een langer zittende politicus zal vermoedelijk de kans groter zijn dat er sprake is van een laatste termijn.

Tevens doet het hebben van externe inkomsten de parlementaire participatie wat betreft het gebruik van sommige parlementaire instrumenten verlagen (Arnold *et al.*, 2014, p. 155). Geld lijkt dus een demotiverend effect te hebben. In dat licht kan verondersteld worden dat politici die weten dat zij in hun laatste termijn zitten en de garantie hebben om elders een bezoldigde functie te bekleden, toekomstige zekerheid op de arbeidsmarkt hebben, als gevolg waarvan de parlementaire activiteiten afnemen. Eveneens blijkt dat indien politici electoraal falen – omdat zij niet herkozen worden of überhaupt niet op de kieslijst terecht komen – dat dit significant vaak gevolgen heeft voor de kans op een hoge functie binnen de publieke sector (Würfel, 2018, p. 309). Zij zijn immers bekend in het publieke domein en zullen in veel gevallen een groot netwerk hebben. Dientengevolge kan verondersteld worden dat electoraal falende parlementariërs op een dergelijke baan azen en zich daarop focussen en derhalve passiever worden gedurende het laatste gedeelte van de legislatuur in het parlement. Geassumeerd dat politici rationele actoren zijn kan worden verwacht dat in het kader van het gebruik van parlementaire instrumenten de frequentie van het gebruik ervan in alle gevallen afneemt indien het de laatste termijn betreft, daar er geen rationele motieven zijn om zichzelf ten overstaan van diens politieke partij of het electoraat te laten gelden, aangezien herverkiezing voor hen evident is uitgesloten. Voor kiezers geldt dan ook dat zij minder stemmen op kandidaten die vaker afwezig zijn, waardoor politici die herkozen willen worden wél belang hebben bij parlementaire participatie (Bernecker, 2014, p. 67), maar voor politici die hun laatste termijn dienen gaat dit niet op.

Herselectie

Selectie is een van de functies die politieke partijen hebben (Seligman, 1958, p. 360). Politieke partijen werven intern en extern hun kandidaten voor de verkiezingen. Herselectie gaat over Kamerleden die al in het parlement zitten en bij de verkiezingen opnieuw een (hoge) positie op de kieslijst hebben gekregen. De assumptie is dat Kamerleden die bepaalde parlementaire instrumenten gebruiken een grotere kans hebben op een (hoge) positie op de kandidatenlijst bij de volgende verkiezingen. Dit betekent dus dat het gebruik van bepaalde parlementaire instrumenten mogelijk samenhangt met zittingsduur.

Ook voor Kamervragen speelt de selectiefunctie een rol. Zo stellen Kamerleden die met een hoge positie op de kieslijst gekozen zijn meer schriftelijke Kamervragen dan Kamerleden die met een lagere positie verkozen zijn (Louwerse & Otjes, 2016, p. 794). In lijn hiermee ligt dan ook de bevinding dat hogergeplaatste Kamerleden meer actief zijn en hier vervolgens voor beloond worden met een hoge plek op de kieslijst (Louwerse & Otjes, 2016, p. 794). Hierdoor is het te veronderstellen dat nieuwe Kamerleden eerder geneigd zijn om zichtbaar te zijn, hetgeen met het stellen van schriftelijke Kamervragen niet of nauwelijks opgaat. Zichtbaar worden gaat makkelijker door het stellen van mondelinge vragen. Vanuit die gedachtegang is het niet onlogisch aan te nemen dat kort zittende Kamerleden om deze reden actiever zijn in het gebruik van dit parlementaire instrument om naast de bevolking ook de partijtop te tonen dat men goed werk verricht (Bailer, 2011, p. 304). Immers, het is met mondelinge Kamervragen eenvoudiger om media-aandacht te generen, terwijl dit voor schriftelijke Kamervragen minder het geval lijkt. Waardoor het de verwachting is dat juist ervaren Kamerleden hier relatief actief mee zijn. Er is dan ook een correlatie gebleken tussen het stellen van schriftelijke Kamervragen en de kans om opnieuw op de kieslijst te komen (Louwerse & Van Vonno, 2021, p. 16), hetgeen mogelijk duidt op een beloning voor het stellen van schriftelijke Kamervragen, terwijl politici

zelf de perceptie hebben dat succes gelegen is in het stellen van veel mondelinge Kamervragen, als gevolg van de veronderstelde zichtbaarheid die het middel naar buiten toe heeft. Hiermee wordt geïmpliceerd dat het stellen van schriftelijke Kamervragen voorspeld wordt door anciënniteit. Hoewel schriftelijke Kamervragen misschien minder gevoelig zijn ter profilering, worden zij wel degelijk door partijtoppen waargenomen, als gevolg waarvan zij hun rekruterings- en selectiefunctie toepassen.

H1: Naarmate een Kamerlid korter zetelt zal deze vaker mondelinge vragen stellen dan een Kamerlid dat langer zit.

H2a: Naarmate een Kamerlid langer zetelt zal deze vaker eerste indiener van een schriftelijke Kamervraag zijn dan een Kamerlid dat korter zit.

H2b: Naarmate een Kamerlid langer zetelt zal deze vaker eerste of mede-indiener van een schriftelijke Kamervraag zijn dan een Kamerlid dat korter zit.

Qua gepercipieerd profileringsmiddel lijken moties erg op mondelinge Kamervragen. Ook deze zijn makkelijk in gebruik en vergen geen wetgevende kennis, aangezien het louter een verzoek aan de regering is om iets te doen of juist te laten. In stelsels met kiesdistricten blijkt dat politici die met kleine marges verkozen zijn meer moties medeondertekenen dan leden die een groter mandaat van de kiezer hebben gekregen, waardoor geïmpliceerd wordt dat het gebruik van het parlementaire instrument motie door een individueel Kamerlid mede tot doel hoeft om zich ermee te kunnen profileren met het oog op herverkiezing (Kellerman, 2013, pp. 277-278). Ook voor het zelf indienen van moties geldt dat naarmate leden uit electorale veilige kiesdistricten komen en zij dus bijna zeker zijn van hun herverkiezing het minder waarschijnlijk is dat zij een

motie indienen (Bowler, 2010, p. 486). In lijn hiermee is het goed denkbaar dat een Kamerlid dat zich in het verleden al bewezen heeft minder de noodzaak voelt om pro forma moties in te dienen.

H3a: Naarmate een Kamerlid korter zetelt zal deze vaker eerste indiener zijn van een motie dan een Kamerlid dat langer zit.

H3b: Naarmate een Kamerlid korter zetelt zal deze vaker eerste of mede-indiener zijn van een motie dan en Kamerlid dat langer zit.

In het geval van amendementen blijkt dat het indienen ervan geen samenhang vertoont met de kans dat een Kamerlid een hoge positie krijgt op de kieslijst bij de eerstvolgende verkiezingen (Louwerse & Van Vonno, 2021, p. 16). Voorts blijkt in het verlengde hiervan dat het indienen van amendementen door een politicus niet effectief is voor diens kansen voor herverkiezing, ook in een kiesstelsel dat geen single member district systeem heeft (Firpo *et al.*, 2015, pp. 186, 197). Aangezien de correlatie tussen het aantal ingediende amendementen en de kans op herverkiezing aantoonbaar afwezig is, is de verwachting dat anciënniteit niet iets zegt over het gebruik van het instrument als eerste indiener. Echter past in het licht van de theorie van de zware instrumenten wel de verwachting dat onervaren Kamerleden ondersteuning behoeven van ervaren Kamerleden, waardoor de verwachting is dat langer zittende Kamerleden relatief vaak mede-indiener zijn van een amendement.

H4a: De zittingsduur van een Kamerlid maakt niet uit voor het zijn van eerste indiener van een amendement.

H4b: Naarmate een Kamerlid langer in het parlement zetelt zal deze vaker eerste of mede-indiener van een amendement zijn dan een Kamerlid dat korter zit.

In het geval van het andere zware instrument, het indienen van wetsvoorstellen wordt de kans om opnieuw op de kieslijst te komen tevens niet verhoogd (Louwerse & Van Vonno, 2021, p. 16), ook al gebeurt dit door een individueel Kamerlid veelal met de intentie om zichzelf ermee te kunnen profileren (Bräuringer *et al.*, 2012, p. 631). Er is in dit geval dus sprake van een discongruentie tussen de doelen die een Kamerlid nastreeft en het gevolg dat daaraan gegeven wordt door politieke partijen. Naar verwachting zullen Kamerleden die uit zijn op herverkiezing meer initiatiefwetsvoorstellen indienen. Het maakt niet uit of een Kamerlid een lage of hoge anciënniteit heeft.

Binnen een parlementair systeem als dat van Nederland is een mede-indiener gebaseerd op woordvoedersschappen, waardoor mede-indiening niet direct iets zegt over de politieke steun of het gevolg is van profileringsdrang, maar gezien kan worden als politieke ondersteuning. Het is simpelweg onderdeel van het parlementaire werk dat bij het desbetreffende woordvoederschap hoort. In bijvoorbeeld de Verenigde Staten is het zijn van mede-indiener wel een manier om politieke steun voor het voorstel uit te spreken.

H5a: De zittingsduur van een Kamerlid maakt niet uit voor het zijn van eerste indiener van een initiatiefwetsvoorstel.

H5b: Naarmate een Kamerlid langer zetelt zal deze vaker eerste of mede-indiener van een wetsvoorstel zijn dan een Kamerlid dat korter zit.

Tabel 1. Sluijk. Verwachte positieve (langer zetelen [+]), negatieve (korter zetelen [-]) of neutrale (=) invloed van de anciënniteit van politici op parlementaire instrumenten

	Algemene ervaring	Specifieke ervaring	Laatstetermijneffect	Herselectie
Moties exclusief mede- indieners	+	=	-	-
Amendementen exclusief mede- indieners	+	+	-	=
Schriftelijke Kamervragen exclusief mede-indieners	+	=	-	+
Mondelinge Kamervragen	+	=	-	-
Initiatiefwetsvoorstellen exclusief mede- indieners	+	+	-	=
Moties inclusief mede- indieners	+	=	-	-
Amendementen inclusief mede- indieners	+	+	-	+
Schriftelijke Kamervragen inclusief mede-indieners	+	=	-	+
Initiatiefwetsvoorstellen inclusief mede- indieners	+	+	-	+

Casusselectie

In de analyse staat de Nederlandse casus centraal. Om meerdere redenen wordt voor deze casus gekozen. Ten eerste is er van Nederland veel relevante data beschikbaar. Hierop zal in het methodologisch gedeelte dieper worden ingegaan. Ten tweede heeft het kiessysteem in Nederland een aantal specifieke kenmerken die bevorderlijk zijn voor het doen van gedegen onderzoek naar het gebruik van parlementaire instrumenten in relatie tot anciënniteit, hetgeen de externe validiteit verstevigt. In tabel 2 staat een overzicht van verschillende Westerse landen, met daarbij hun kiessysteem (Proksch & Slapin, 2015, p. 82) en het aantal parlementariërs dat een leeftijd heeft van 45 jaar of jonger (Inter-Parliamentary Union, 2021, p. 63).

In beginsel geldt dat in kiesstelsels die persoonsgericht zijn, de kandidaten onafhankelijker van hun partij zijn. Als gevolg hiervan heeft de partijtop minder zeggenschap over hun kandidaten en dientengevolge zijn kandidaat-politici zelfverantwoordelijk voor hun verkiezing en reputatie en heeft men eenmaal gekozen altijd een mandaat van de kiezer (Carey & Shugart, 1995, pp. 420-421). In dat kader zijn er in een dergelijk systeem dus in de meeste gevallen betere mogelijkheden om als volksvertegenwoordiger lang aan te blijven. In dat geval is zichtbaarheid naar de achterban belangrijker dan zichtbaarheid naar de politieke partij, waardoor men minder bezig zal zijn met het gebruik van parlementaire instrumenten ter interne profilering. In kiesstelsels die primair om partijen draaien – hetgeen in Nederland het geval is – is deze interne profilering dan ook veel meer van belang. Nederland heeft een open lijstensysteem met een zwakke voorkeursstem. Een evident gevolg hiervan is dat het de partij machtiger maakt bij het selecteren van kandidaten, terwijl de individuele kandidaat een zwakke positie heeft in een dergelijk systeem (Karvonen, 2004, pp. 207-208). Hoewel politieke partijen steeds vaker kandidaten werven van buiten de partijpolitiek geldt heden ten dage nog steeds dat politieke partijen hun volksvertegenwoordigers voor een groot deel vanuit de eigen gelederen

rekruteren (Andeweg & Thomassen, 2010, pp. 664-665). In landen waar de partijtop een sterke invloed heeft op de samenstelling van de kieslijst, zijn kandidaten minder onafhankelijk, als gevolg waarvan er bijna altijd volgens fractielijnen wordt gestemd (Sieberer, 2006, p. 163). Kamerleden genieten in dat geval weinig vrijheid en zijn voor hun herverkiezing sterk afhankelijk van hetgeen door de partijtop wordt besloten. Een sterke invloed van de partijtop maakt dat het voor politici lastiger is om tot in lengte van dagen herkozen te worden, als gevolg waarvan de omloopsnelheid van politici toeneemt. Politieke partijen kunnen immers interne regels en procedures hebben voor het aantal termijnen dat een Kamerlid kan dienen, waardoor de vernieuwing doorgaans relatief hoog zal zijn en politici een relatief jonge leeftijd hebben.

In het IPU-rapport worden drie categorieën jongeren onderscheiden, namelijk politici onder de 30, 40 en 45 jaar. In tabel 2 staan de gegevens van de categorie onder de 45 jaar in 2020 (Inter-Parliamentary Union, 2021, p. 52). Op die manier wordt de term ‘jongeren’ wat breder getrokken en zegt dit mogelijk meer over de zittingstermijn. Immers is 45 een leeftijd waarbij iemands carrière nog minstens een jaar of twintig duurt en betekent een relatief hoge representatie van deze groep dat de omloopsnelheid er hoog is, terwijl in landen met een relatief lage representatie van parlementariërs onder de 45 jaar waarschijnlijk geldt dat er sprake is van een lage omloopsnelheid, omdat de leden met een leeftijd boven de 45 (en mogelijk dus ook flink ouder) vaak al meerdere termijnen zitting hebben gehad in het parlement. Belangrijke toevoeging is dat het in het geval van bicamerale stelsels hier enkel de leden van lagerhuizen betreft.

Tabel 2. Sluijk. Landen in vergelijkend perspectief op het gebied van kiesstelsels en politici van 45 jaar en jonger in 2020

LAND	KIESSYSTEEM	STEMBILJETSTRUCTUUR	MPS < 45
AUSTRALIË	Alternatieve stem	Ordinale rangschikking	25,8%
BELGIË	Lijstenstelsel	Mogelijkheid tot voorkeursstem	54,0%
CANADA	Enkelvoudig districtenstelsel	-	25,3% ¹
DENEMARKEN	Lijstenstelsel	Mogelijkheid tot voorkeursstem	49,7%
DUISSLAND	Evenredige vertegenwoordiging van gemengde leden	-	23,3%
FINLAND	Lijstenstelsel	Verplichte voorkeursstem	45,0%
FRANKRIJK	Enkelvoudig districtenstelsel met absolute meerderheidsvereiste	-	36,9%
HONGARIJE	Meerderheidsstelsel met gemengde leden	-	32,7%
IERLAND	Overdraagbare stem met ordinale rangschikking	-	41,3%
ISARËL	Lijstenstelsel	Gesloten	31,7%
ITALIË	Lijstenstelsel	Gesloten	59,5%
NEDERLAND	Lijstenstelsel	Mogelijkheid tot voorkeursstem	55,3%
NIEUW-ZEELAND	Evenredige vertegenwoordiging van gemengde leden	-	35,8%
NOORWEGEN	Lijstenstelsel	Mogelijkheid tot voorkeursstem	45,0%
OOSTENRIJK	Lijstenstelsel	Mogelijkheid tot voorkeursstem	43,7%
PORTUGAL	Lijstenstelsel	Gesloten	39,1%
SLOVENIË	Lijstenstelsel	Mogelijkheid tot voorkeursstem	32,2%
SPANJE	Lijstenstelsel	Gesloten	40,9%
TSJECHIË	Lijstenstelsel	Mogelijkheid tot voorkeursstem	36,0%
VERENIGDE STATEN	Enkelvoudig districtenstelsel	-	20,7%
VERENIGD KONINKRIJK	Enkelvoudig districtenstelsel	-	34,0%
ZWEDEN	Lijstenstelsel	Mogelijkheid tot voorkeursstem	46,1%

¹ Canada wordt niet genoemd in de top 110 van het IPU Youth Report 2021. Het is aannemelijk dat Canada wel degelijk in deze ranking voorkomt. In 2018 was het percentage 25,3% (Inter-Parliamentary Union, 2018).

Het valt op dat in deze lijst Nederland op Italië na het hoogste percentage politici onder de 45 jaar heeft. Hoewel er genoeg uitzonderingen zijn en de correlatie nog niet eens in de buurt van 1 komt, lijkt er toch een duidelijke trend zichtbaar: landen met een lijstenstelsel hebben gemiddeld een hoger percentage jonge politici in het parlement dan landen met een enkelvoudig districtenstelsel. Anders dan Nederland heeft Italië een gesloten lijstenstelsel. De mogelijkheid tot het kunnen uitbrengen van een voorkeursstem is belangrijk voor het accuraat meten van parlementaire instrumenten. In Nederland bestaat deze mogelijkheid en dit heeft tot gevolg dat politici naast interne profilering ook aan externe profilering zullen doen indien zij op herverkiezing uit zijn. Dit maakt Nederland in het bijzonder geschikt voor een analyse naar anciënniteit, omdat er meer motivaties zijn voor politici om parlementaire instrumenten te gebruiken, waardoor de analyse meer accuraat wordt. De persoonlijke profilering in het Nederlandse systeem is dus additioneel en niet subsidiair ten opzichte van de profilering naar politieke partijen. In Nederland kunnen politici met een lagere positie op een open kieslijst zich nog steeds profileren, hetgeen de positie van de partij verzwakt, als gevolg waarvan politici de mogelijkheid hebben om zich op meerdere fronten te kunnen profileren.

Ook is typerend voor het Nederlandse politieke systeem dat heel het land hetzelfde kiesdistrict is. Een systeem met een enkel kiesdistrict is mondiaal gezien uitzonderlijk, daar zelfs microstaten het land nog opdelen in meerdere kiesdistricten. Voor Israël geldt ook dat er een beperkte kiesdrempel zonder kiesdistricten is (Cox, 2012, p. 51), als gevolg waarvan er ook daar een zeer hoge district magnitude is. Dit betekent zeker niet dat de Nederlandse casus niet extern valide is voor alle andere landen, aangezien vermoedelijk andere landen met een hoge district magnitude – maar wel met meerdere kiesdistricten – een soortgelijke werking hebben aangaande het gebruik van parlementaire instrumenten in het perspectief van de anciënniteit. Een systeem met een grote verscheidenheid aan politieke partijen maakt dat de interne verdeeldheid binnen partijen relatief laag is. Immers is het in het Nederlandse kiessysteem vrij

eenvoudig om bij een te grote divergentie tussen (aspirant-)politici en de politieke partij van partij te wisselen of een eigen partij op te richten en daar electoraal succes mee te behalen. Door de gematigd sterke positie voor politieke partijen in Nederland – als gevolg van het open lijstenstelsel – is het voor (aspirant-)politici het belangrijkste instrument indien men wil meedingen om een Kamerzetel; op persoonlijke titel zal dit schier onmogelijk zijn. Dit maakt dat het Nederlandse parlement in het bijzonder geschikt is voor onderzoek naar anciënniteit en het gebruik van parlementaire instrumenten. Tevens heeft Nederland in de recente geschiedenis geen grote stelselwijzigingen gekend, waardoor kan worden aangenomen dat ook het percentage parlementariërs jonger dan 45 jaar, ook accuraat is voor het decennium daarvoor.

Methodologie

Opbouw van het model

De onafhankelijke variabele anciënniteit zal in een lineaire regressieanalyse worden onderzocht op het individuele niveau van Kamerleden en dus niet basis van politieke groepering. Omdat fractievoorzitters vanuit hun hoedanigheid mogelijk afwijkend gedrag vertonen in het gebruik van bepaalde parlementaire instrumenten worden zij niet in de dataset opgenomen. Hoewel dit niet geldt voor moties en amendementen in welk geval er geen verschil is tussen fractievoorzitters en gewone Kamerleden en ook niet voor Kamervragen waarbij fractievoorzitters gemiddeld genomen zelfs beperkt passiever zijn in het gebruik ervan (Louwerse & Otjes, 2016, p. 791). Deze weglating is van toepassing op alle leden die tijdens de legislatuur op enig moment fractievoorzitter waren. Derhalve zijn ook de leden Ouwehand (PvdD) in 2010-2012 en Kuiken in 2012-2017 (PvdA) niet in de analyse opgenomen. Ook de Kamervoorzitter, die vanuit die functie weinig tot geen gebruik zal maken van de eerdergenoemde parlementaire instrumenten wordt niet in de analyse betrokken, evenals de direct uit de Tweede Kamer doorgestroomde bewindslieden en leden die zich op een bepaald moment van hun fractie hebben afgesplitst. Kamerleden die later tijdens de termijn zitting namen worden wel geselecteerd, ook in het geval dat het slechts een vervanging van enkele maanden of weken betreft. Een uitzondering hierop zijn Kamerleden die tijdens een termijn van geen enkel instrument gebruik hebben gemaakt. Zij worden niet in de analyse opgenomen. Tijdens de legislatuur 2010-2012 betreft dit de leden Leerdam (PvdA), Kraneveldt (PvdA), Klink (CDA) en Bijleveld (CDA). Voor de legislatuur 2012-2017 is het onderhavige geval van toepassing op het lid Swinkels (SP). Deze leden hebben tijdens de desbetreffende termijn kort in de Kamer gezeten en hen opnemen in de selectie zorgt voor een minder accuraat beeld,

bijvoorbeeld met het oog op de correctie die op hen niet kan worden toegepast. Een concrete uitleg over de correctie wordt behandeld in de operationalisering. Voor de Kamerleden die op ten minste een variabele geen score van 0 hadden geldt dat zij in de gehele analyse zijn betrokken. Een overzicht van niet-geselecteerde Kamerleden is te vinden in bijlage 3.

Parlementaire periode

Het natrekken van de zittingstermijn van Kamerleden geschiedt door het raadplegen van het Parlementair Documentatiecentrum. Er wordt voor gekozen om de parlementaire periodes na de Tweede Kamerverkiezingen van 2010 en 2012 in de analyse te betrekken. Deze liepen respectievelijk van 17 juni 2010 tot en met 19 september 2012 en van 20 september 2012 tot en met 22 maart 2017. Een Kamerlid die in beide zittingstermijnen zitting had in Tweede Kamer wordt dubbel in de analyse opgenomen, waarbij geldt dat bij de laatste termijn de anciënniteit cumulatief is aan het voorgaande. Immers heeft de analyse betrekking op de anciënniteit op een bepaald moment en worden de parlementaire instrumenten slechts per parlementaire periode gemeten. Op deze manier wordt accuraat de invloed van anciënniteit gemeten. Het in de analyse betrekken van twee in plaats van een enkele termijn is derhalve ook erg van meerwaarde. De keuze voor deze termijnen heeft zowel een methodologische alsook een praktische reden.

De methodologische reden is dat tijdens de tweede parlementaire periode het kabinet dat na deze verkiezingen gevormd is de volledige zittingstermijn heeft uitgezeten, waardoor er voor een enkele regeringstermijn een relatief lange periode aan data beschikbaar is. De eerste termijn duurde wel relatief kort, maar de tweede termijn compenseert hiervoor. De praktisch reden om voor de hierboven genoemde parlementaire periode te gaan heeft betrekking op de beschikbare data en dat het van meerwaarde is als deze termijnen aaneengesloten zijn. Op deze manier zitten relatief veel Kamerleden in beide termijnen in de Tweede Kamer en kan

verandering in het gebruik van parlementaire instrumenten nauwkeuriger worden vastgesteld met anciënniteit als onafhankelijke variabele.

Operationalisering

Voor het toetsen van de verschillende hypothesen wordt gebruik gemaakt van bestaande data. De eerste dataset die gebruikt wordt is de Dutch Parliamentary Voting Dataset (Louwerse *et al.*, 2017). Daarin staat data van parlementaire stukken die behandeld zijn in de Tweede Kamer tussen 07-02-1922 tot en met 17 december 2020. Met bijna een eeuw aan data is deze set dus erg omvangrijk. De tweede dataset bestaat uit een overzicht van mondelinge Kamervragen (Breeman & Timmermans, 2010; Louwerse & Otjes, 2019). Deze zijn gesteld tussen 26-01-1984 tot het einde van Rutte II, in 2017. De derde dataset die gebruikt wordt heeft betrekking op initiatiefwetsvoorstellen. Deze staan erin vanaf 1993 tot en met 2017, het einde van het kabinet Rutte II. In sommige gevallen geeft dit een inconsistent beeld in vergelijking met de Dutch Parliamentary Voting Dataset, waarin deze data ook staat vermeld. Er wordt voor gekozen om in dit geval de dataset met louter initiatiefwetten als leidend te beschouwen, omdat deze omvangrijker is, aangezien daar ook de nog te behandelen wetsvoorstellen in zijn opgenomen. Een kanttekening bij deze regressieanalyse is dat het feit dat veel politici meermaals in de dataset voorkomen en dat daarmee deze correlatietechniek niet helemaal accuraat is in het kader van dit onderzoek. Desondanks is omwille van de beperkte omvang en complexiteit van deze analyse deze methodologische keuze te rechtvaardigen.

Het operationaliseren van anciënniteit geschiedt door het vaststellen van het aantal zittingsdagen van een Kamerlid bij aanvang van diens intrede. Welomschreven betekent dit dat het niet uitmaakt of een Kamerlid aan het begin van een parlementaire periode toetrad of dit pas later gedurende de legislatuur deed. Er kan worden aangenomen dat een Kamerlid die in

zijn eerste parlementaire periode zit inherent als (relatief) onervaren beschouwd kan worden, waardoor de keuze gemaakt wordt om deze allemaal een anciënniteitwaarde van 0 te geven en niet het aantal zittingsdagen op het einde van de termijn als referentie te nemen. In veel gevallen zal dit ook geen verschil maken, aangezien de meeste Kamerleden direct na de verkiezing zitting nemen en de termijn uitzitten. Voor de Kamerleden die later instromen en voor het eerst zitting nemen heeft dit tot gevolg dat zij qua anciënniteit op gelijke hoogte worden gesteld als hun direct na de verkiezingen gekozen collega's. Hierbij geldt dus wel dat Kamerleden die naast 2010-2012 ook in de legislatuur 2012-2017 zitting hebben genomen dat het aantal dagen bij aanvang niet meer gelijk is tussen een Kamerlid dat direct na de verkiezingen in 2010 is verkozen en een Kamerlid dat in diezelfde periode pas later zijn zetel kon innemen. Het aantal dagen expertise dat een Kamerlid bij aanvang van de periode heeft is dan verschillend. Indien een Kamerlid – op welk moment dan ook – voor de legislatuur 2010-2012 in de Tweede Kamer zat dan wordt als uitgangspunt het cumulatieve aantal ervaringsdagen genomen indien deze tijdens de periode 2010-2012 of 2012-2017 opnieuw tot de nationale volksvertegenwoordiging toetreedt.

Voor het operationaliseren van *H1* over mondelinge Kamervragen wordt het aantal mondelinge Kamervragen vastgesteld. Mondelinge Kamervragen kunnen enkel door een individueel Kamerlid worden gesteld en derhalve is er voor dit parlementaire instrument geen hypothese voor mede-indiener. Voor alle andere parlementaire instrumenten is het wel mogelijk om mede-indiener te zijn, waardoor er voor deze variabelen wel een onderscheid gemaakt wordt. Dit betreft alle andere hypothesen. Voor de hypothesen aangaande schriftelijke Kamervragen, moties en amendementen geldt dat deze variabelen eenvoudig elke waarde kunnen aannemen en derhalve zijn deze interval-ratio gecodeerd. In het geval van *H5a* en *H5b* aangaande initiatiefwetsvoorstellen wordt de methodologische keuze gemaakt om in het kader van de consistentie deze ook interval-ratio te coderen. Mogelijk geeft deze methode in het geval

van initiatiefwetsvoorstellen een wat minder accuraat beeld en moet de interpretatie van de analyse enigszins terughoudend geïnterpreteerd worden, omdat het initiatiefwetsvoorstel een instrument is dat beperkt wordt gebruikt. Aangezien bij initiatiefwetsvoorstellen de indiener regelmatig verandert, wordt ervoor gekozen om enkel de oorspronkelijke indieners als uitgangspunt te nemen. Eventuele leden die het wetsvoorstel in een verder stadium oppakken worden niet als mede-indiener beschouwd. Ter determinering van de indieners wordt de eerste geleidende brief die aan de Tweede Kamer is verstuurd als uitgangspunt genomen, waarbij het eerstgenoemde lid als initiële eerste indiener wordt beschouwd. De overige leden die in deze geleidende brief worden genoemd worden beschouwd als initiële mede-indiener.

Voor alle casussen geldt dat dat er een correctie wordt toegepast gebaseerd op het gebruik van een parlementair instrument per jaar. Door dit correctiemechanisme toe te passen wordt gebruik van de parlementaire instrumenten fictief gelijkgetrokken en wordt er gecorrigeerd voor Kamerleden die pas later tijdens een termijn zitting namen in de Tweede Kamer en de verschillende duur van de termijnen 2010-2012 en 2012-2017. Hiervoor abstraheren zou een grote bias tot gevolg hebben. Voor een Kamerlid dat de volledige legislatuur 2010-2012 heeft gediend geldt dat de frequentie van het gebruik van de parlementaire instrumenten wordt gedeeld door 2,2 en in het geval van de termijn 2012-2017 is dit getal 4,5. Voor Kamerleden die tijdens een termijn kort gezeteld hebben kan dit mogelijkwijs een ietwat vertekend beeld geven, als gevolg van het feit dat er in deze gevallen door een laag getal gedeeld wordt en de fictieve uitkomst hiervan hoger uitvalt dan in het geval dit Kamerlid wel een langere termijn zitting gehad zou hebben. Desalniettemin wordt de keuze gemaakt om deze leden wel in de data te betrekken aangezien de invloed van hen en de mogelijke overschatting van het fictief aantal gebruikte parlementaire instrumenten ook niet buitensporig is. Indien een Kamerlid een score van 0 heeft bij een bepaald parlementair instrument dan is de anciënniteit niet van belang, daar deze score altijd 0 zal blijven. Omdat de

deling niet toegepast kan worden op leden met een score van 0 zijn – zoals reeds genoemd bij de duiding van het model – de leden die op generlei wijze gebruik hebben gemaakt van de parlementaire instrumenten niet in de analyse opgenomen.

$$\text{Correctie} = \frac{\textit{Gebruik van parlementaire instrumenten in absolute aantallen}}{\textit{Ancienniteit in jaren op een decimaal}}$$

Welbeschouwd worden er achttien modellen gedraaid, die onderverdeeld kunnen worden in vier categorieën. De eerste categorie modellen heeft betrekking op de parlementaire instrumenten door de eerste indiener in relatie tot het aantal zittingsdagen van Kamerleden, zonder controle variabelen. De tweede categorie omvat de parlementaire instrumenten door de eerste indiener inclusief controlevariabelen. De derde categorie richt zich op het gebruik van de door Kamerleden gebruikte parlementaire instrumenten door zowel eerste als mede-indiener, zonder controle variabelen. Tot slot worden in de vierde categorie de variabelen opgenomen van de parlementaire instrumenten die door Kamerleden zijn gebruikt als eerste of mede-indiener, inclusief controlevariabelen.

Tabel 3. Sluijk. Modellen regressieanalyse van de zittingstermijn van Kamerleden

	Variabelen	Controlevariabelen
Tabel 5	Eerste indieners	Nee
Tabel 6	Eerste indieners	Ja
Tabel 7	Eerste indieners + mede-indieners	Nee
Tabel 8	Eerste indieners + mede-indieners	Ja

Controlevariabelen

In de tweede en vierde categorie regressiemodellen worden de controlevariabelen toegevoegd. Door deze toe te voegen in de analyse wordt nagegaan of er variabelen zijn die de uitkomsten uit de eerste en derde categorie modellen zonder controlevariabelen beïnvloeden. Deze controlevariabelen zijn politieke ervaring in een ander orgaan (gemeente, provincie of Europa) (Parlementair Documentatiecentrum, 2021; Louwense & Nagtzaam, 2021;), parlementaire positie (coalitie, oppositie of gedoogsteun), geslacht en de omvang van de fractie. Het is denkbaar dat een ervaren politicus sneller bedreven zal zijn in het Kamerwerk en daarmee fanatieker is in het gebruik van parlementaire instrumenten dan iemand voor wie het Tweede Kamerlidmaatschap de eerste politieke functie is. Dit wordt binair vastgesteld, waarbij een 0 duidt op geen politieke ervaring en een 1 wel. Voor een politicus die in beide geselecteerde termijnen dient geldt in principe dat er in de tweede termijn evident sprake is van politieke ervaring. Desondanks wordt ervoor gekozen om enkel uit te gaan van de ervaring in een van de hierboven genoemde organen. Dit effect is eenvoudiger te meten en voorkomt een bias als

gevolg van een post-treatment variabele. Als een Kamerlid tot een oppositiefractie behoort krijgt deze de codering 0, bij een coalitiefractie 1 en in het geval van gedoogsteun 0,5 (dit is enkel de PVV in de legislatuur 2010-2012). Deze variabele wordt interval-ratio gecodeerd. Geslacht wordt dummy gecodeerd, waarbij een vrouw een waarde van 0 heeft en een man een waarde van 1. De controlevariabele voor de omvang van de fractie wordt vastgesteld doordat het Kamerlid de waarde krijgt voor de grote van de fractie waartoe men behoort. Mogelijk gebruikt een Kamerlid van een grote fractie relatief weinig parlementaire instrumenten, terwijl voor leden van kleine fracties juist geldt dat ze die veel gebruiken, omwille van het feit dat zij voor meer portefeuilles verantwoordelijk zijn. Hoewel in de loop van de legislatuur fracties van omvang kunnen veranderen als gevolg van afsplitsingen, wordt de variabele gebaseerd op het aantal zetels dat de fractie had bij het begin van de legislatuur.

Testen van assumpties

Om een correcte en betekenisvolle interpretatie van de regressieanalyse te kunnen geven is het urgent om na te gaan in welke mate er aan de assumpties van lineaire regressie wordt voldaan. Enkele assumpties worden belicht.

Een eerste assumptie die van belang is, is de assumptie dat de variabelen normaal verdeeld moeten zijn. In het geval van de modellen zonder controlevariabelen is er in veel gevallen sprake van een schending hiervan. Dit is niet noodzakelijkerwijs problematisch, aangezien verondersteld kan worden dat een toename van het aantal casussen ervoor zorgt dat de normale verdeling steeds meer benaderd wordt. De modellen met controle variabelen benaderen over het algemeen beter deze assumptie. Een tweede assumptie waarvan het van meerwaarde is om van de uitkomsten kennis te nemen is de assumptie van homoscedasticiteit. Indien aan deze assumptie wordt voldaan is het model in staat om voor zowel Kamerleden met

een korte zittingsduur alsook voor Kamerleden met een lange zittingsduur het gebruik van de hoeveelheid parlementaire instrumenten te verklaren. Een schending van deze assumptie duidt op heteroscedasticiteit, hetgeen in sommige modellen in meer of mindere mate het geval is. Deze modellen zijn daardoor wat minder geschikt voor lineaire regressie. De modellen waarbij geen of beperkte heteroscedasticiteit gedetecteerd is en er dus aan de assumptie van homoscedasticiteit wordt voldaan zijn model 3, 5, 10, 13, 14 en 18. Ook voor de assumptie dat er geen sprake mag zijn van multicollineariteit wordt gecontroleerd. In alle modellen wordt er zeer duidelijk geen VIF-score gevonden van hoger dan 5, waardoor aan deze assumptie wordt voldaan. Voor de modellen die een enkelvoudige lineaire regressie volgen geldt bovendien dat deze standaard een VIF-score van 1 hebben. Tevens is de Cook's distance geanalyseerd, waarbij geldt dat geen variabele een waarde hoger dan 1 mag hebben, omdat anders een enkele waarde te invloedrijk op het model is. Ook deze assumptie wordt overduidelijk niet geschonden.

De laatste assumptie waarvoor gecontroleerd is de assumptie van gestandaardiseerde residuen. Deze assumptie behelst dat het model geen casussen mag bevatten die een Z-score hebben van meer dan $(-3,29)$. Deze casussen kunnen als outlier worden beschouwd, omdat ze erg inconsistent zijn met het model en daardoor een te grote invloed hebben op de betrouwbaarheid van de regressie. Normaliter is het onwaarschijnlijk dat in een gemiddelde steekproef deze waardes voorkomen (Field, 2016, p. 1). Derhalve wordt voor alle modellen gedetecteerd of deze variabelen voorkomen, waarna deze verwijderd worden voor het desbetreffende model en de regressie opnieuw wordt uitgevoerd. Op deze manier wordt ook gecorrigeerd voor kort zittende leden met extreme waardes. Een voorbeeld hiervan is het lid Hazekamp (PvdD), die tijdens de periode 2010-2012 111 dagen heeft gezeteld en daarin 133,33 fictieve schriftelijke Kamervragen per jaar heeft gesteld, hetgeen het meeste is van alle Kamerleden. Op deze variabele heeft zij een Z-score van maar liefst 8,97. Derhalve is het essentieel dat de casus gedetecteerd en verwijderd wordt. Voor elk model geldt dat de

gestandaardiseerde residuen verschillen, als gevolg waarvan de N niet voor elk model gelijk zal zijn. In deze analyse wordt geabstraheerd voor de assumpties dat maximaal 5% van de variabelen een waarde van (-)1,96 mag hebben en maximaal 1% een waarde van (-)2,58. Deze methodologische keuze heeft betrekking op de relatief kleine N van 301, waardoor het onwenselijk is om te veel data niet in de analyse te betrekken. Wel is het goed om kennis te nemen van het achterwege laten hiervan. In omvangrijker onderzoek is het wenselijk dit wel te detecteren.

Tabel 4. Sluik. Descriptieve statistieken van de afhankelijke variabelen parlementaire instrumenten en de onafhankelijke variabele zittingsduur

			N	Minimum	Maximum	Gemiddelde	Standaard- afwijking
Moties indieners	exclusief	mede-	301	0	88,61	14,71	15,08
Amendementen mede-indieners	exclusief		301	0	24,00	3,32	4,23
Schriftelijke exclusief	Kamervragen	mede-indieners	301	0	133,33	12,35	13,65
Mondelinge	Kamervragen		301	0	6,00	1,06	1,17
Initiatiefwetsvoorstellen exclusief		mede-indieners	301	0	1,05	0,08	0,18
Moties indieners	inclusief	mede-	301	0	160,45	28,25	28,04
Amendementen mede-indieners	inclusief		301	0	39,11	5,15	5,97
Schriftelijke inclusief	Kamervragen	mede-indieners	301	0	143,33	25,40	21,49
Initiatiefwetsvoorstellen inclusief		mede-indieners	301	0	2,27	0,13	0,27
Zittingsdagen bij aanvang			301	0	5238	952,51	1202,08
Valide N			301				

Analyse

Uit de regressies in tabel 5 met eerste indieners zonder controlevariabelen komt naar voren dat er sprake is van een positief significant effect tussen zittingsduur en het gebruik van de afhankelijke variabelen schriftelijke en mondelinge Kamervragen, doordat in deze gevallen de kritieke p-waarde van 0,05 wordt overschreden. Derhalve wordt aangenomen dat het gepercipieerde positieve verband niet op toevalligheid berust. In het geval van schriftelijke Kamervragen is de p-waarde 0,013 en voor mondelinge Kamervragen is het verband met een p-waarde van 0,007 nog wat sterker. Voor deze regressieanalyse geldt wel dat dit verband met richtingscoëfficiënten van respectievelijk 0,001 en <0,001 zeer licht is. Als zittingsduur met een dag stijgt dan gaat een Kamerlid gemiddeld genomen 0,001 of <0,001 meer vragen stellen. In grafiek 1 en 2 is de regressie gevisualiseerd in een jitter scatterplot. De fitlijn illustreert het positieve verband. De modellen voor moties, amendementen en initiatiefwetsvoorstellen blijken evident niet-significant te zijn.

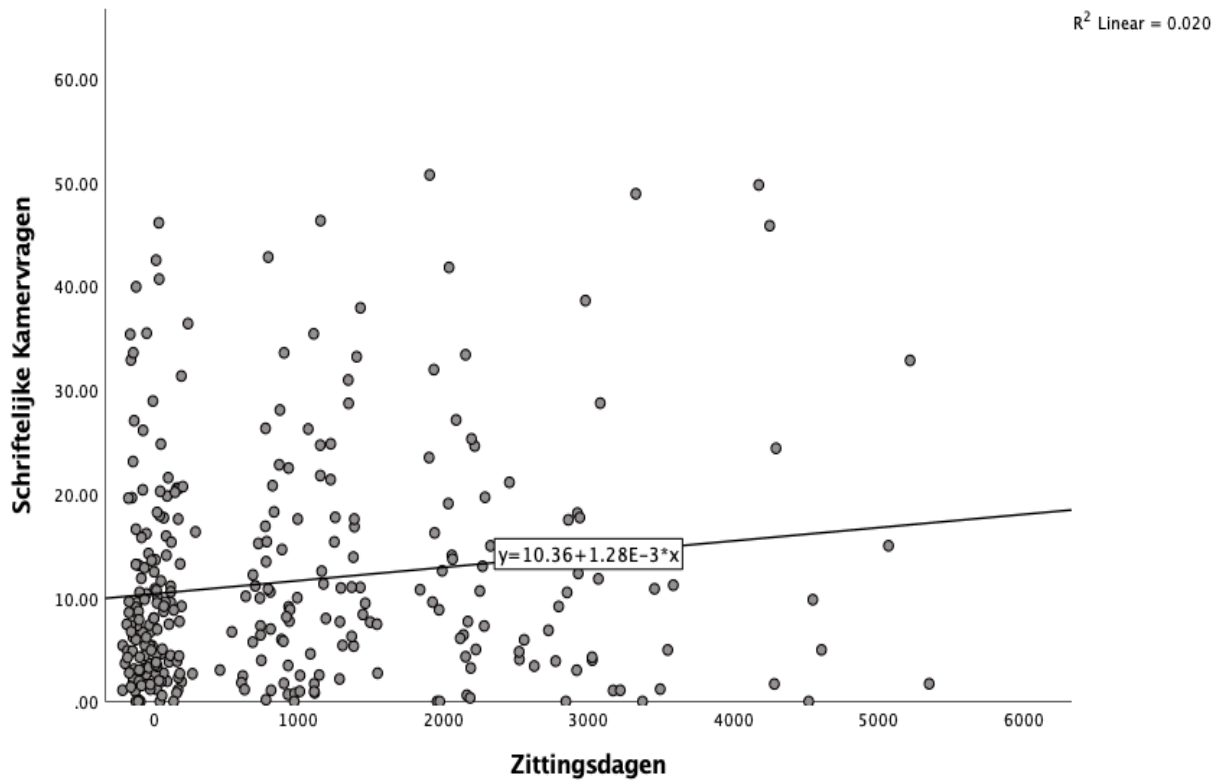
Tabel 5. Sluijk. Regressieanalyse van het fictief gebruik van parlementaire instrumenten per jaar als eerste indiener exclusief controlevariabelen

Model	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4	Model 5
Afhankelijke Variabele	Motie	Amendement	Schriftelijke Kamervraag	Mondelinge Kamervraag	Wetsvoorstel
(Constante)	13,042*** (0,946)	2,916*** (0,271)	10,357*** (0,792)	0,884*** (0,079)	0,063*** (0,011)
Zittingsduur	0,001 (0,001)	0,000 (0,000)	0,001* (0,001)	0,000** (0,000)	0,000 (0,000)
R ²	0,004	0,002	0,020	0,024	0,000
Adj. R ²	0,001	-0,001	0,017	0,021	-0,003
N	296	296	298	298	296

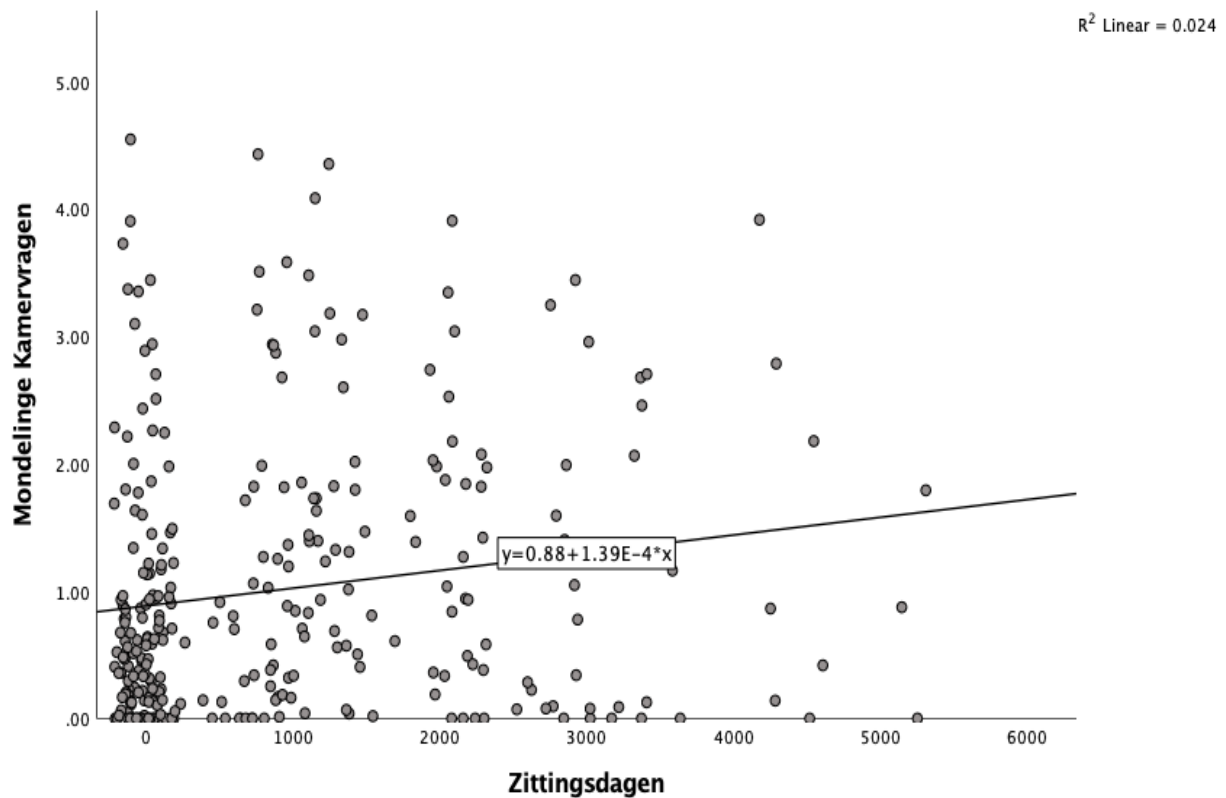
Noot: OLS-regressiecoëfficiënten met standaardfouten tussen haakjes.

*** p < 0,001, ** p < 0,01, * p < 0,05

Grafiek 1. Sluijk. Jitter scatterplot van het aantal zittingsdagen van Kamerleden in relatie tot het fictief aantal gestelde schriftelijke Kamervragen per jaar als eerste indiener

Grafiek 2. Sluijk. Jitter scatterplot van het aantal zittingsdagen van Kamerleden in relatie tot het fictief aantal gestelde mondelinge Kamervragen per jaar als eerste indiener

Voor mondelinge Kamervragen door eerste indieners blijkt dat met een p-waarde van 0,036 een significant effect in stand blijft als de controlevariabelen worden toegevoegd. Hierdoor kan worden aangenomen dat deze variabelen niet van dusdanige invloed zijn op het model dat het eerder waargenomen verband doet verdwijnen. Dit gegeven versterkt de bevinding die in model 4 naar voren is gekomen. In het geval van schriftelijke Kamervragen heeft het toevoegen van de controlevariabelen wél tot gevolg dat het eerder waargenomen significante effect – met een p-waarde van 0,123 – niet langer aan de orde is. Voor de andere afhankelijke variabelen blijkt dat ook met het toevoegen van de controlevariabelen er overduidelijk geen sprake is van een p-waarde kleiner dan 0,05.

Tabel 6. Sluijk. Regressieanalyse van het fictief gebruik van parlementaire instrumenten per jaar als eerste indiener inclusief controlevariabelen

Model	Model 6	Model 7	Model 8	Model 9	Model 10
Afhankelijke Variabele	Motie	Amendement	Schriftelijke Kamervraag	Mondelinge Kamervraag	Wetsvoorstel
(Constante)	30,076*** (1,680)	6,759*** (0,582)	17,859*** (1,671)	1,741*** (0,175)	0,115*** (0,026)
Zittingsduur	0,000 (0,000)	-0,000 (0,000)	0,001 (0,000)	0,000* (0,000)	0,000 (0,000)
Wel politieke ervaring (Ref.=Geen politieke ervaring)	1,512 (1,098)	0,801* (0,386)	1,432 (1,105)	-0,087 (0,116)	-0,010 (0,018)
Parlementaire positie	-9,310*** (1,781)	-1,814** (0,626)	-9,892*** (1,792)	-0,470* (0,190)	-0,047 (0,029)
Man (Ref.=Vrouw)	0,330 (1,093)	-0,031 (0,384)	-1,011 (1,100)	-0,013 (0,115)	-0,005 (0,017)
Zetels	-0,479*** (0,073)	-0,119*** (0,026)	-0,080 (0,073)	-0,021** (0,008)	-0,001 (0,001)
R ²	0,511	0,299	0,271	0,203	0,040
Adj. R ²	0,503	0,287	0,258	0,189	0,023
N	297	298	298	298	297

Noot: OLS-regressiecoëfficiënten met standaardfouten tussen haakjes.

*** p < 0,001, ** p < 0,01, * p < 0,05

In het geval van de modellen waarbij zowel de eerste als mede-indiener(s) in de analyse zijn betrokken is er een statistisch significant verband tussen de onafhankelijke variabele zittingsduur en de afhankelijke variabele schriftelijke Kamervragen indien de controlevariabelen buiten beschouwing worden gelaten. In concreto is de p-waarde 0,025. In grafiek 3 is met een jitter scatterplot deze relatie aanschouwelijk gemaakt. Klaarblijkelijk is er voor de variabele schriftelijke Kamervragen zowel een significant resultaat indien er enkel naar eerste indieners wordt gekeken alsook in de regressie waar ook mede-indieners in de analyse zijn betrokken. Voor moties, amendementen en initiatiefwetsvoorstellen zijn er net als bij de modellen die betrekking hebben op enkel de eerste indiener geen verbanden gevonden. Echter geldt voor die laatste dat er wel sprake is van een significant verband indien de gestandaardiseerde residuen buiten beschouwen worden gelaten. Vooral het lid Van Gent (GL) heeft een grote invloed op het verloop van dit alternatieve model. Het feit dat een enkel lid een dergelijk invloed kan hebben op de resultaten onderstreept nog maar eens het belang om de gestandaardiseerde residuen vast te stellen. In bijlage 1 en 2 wordt de regressie voor zittingsduur in relatie tot initiatiefwetsvoorstellen als eerste of als mede-indiener, zonder het detecteren van outliers geïllustreerd.

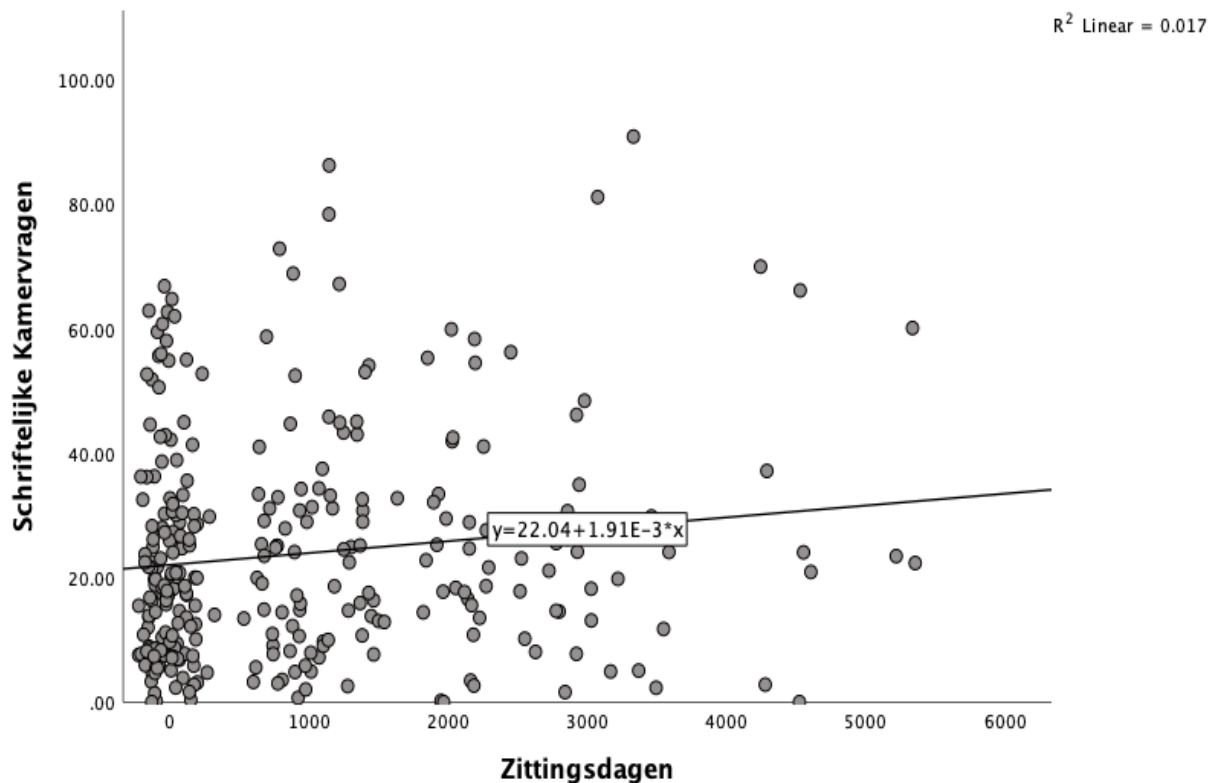
Tabel 7. Sluijk. Regressieanalyse van het fictief gebruik van parlementaire instrumenten per jaar als eerste- of als mede-indiener exclusief controlevariabelen

Model	Model 11	Model 12	Model 13	Model 14
Afhankelijke Variabele	Motie	Amendement	Schriftelijke Kamervraag	Wetsvoorstel
(Constante)	25,567*** (1,837)	4,611*** (0,395)	22,042*** (1,308)	0,098*** (0,016)
Zittingsduur	0,001 (0,001)	0,000 (0,000)	0,002* (0,001)	0,000 (0,000)
R ²	0,004	0,004	0,017	0,007
Adj. R ²	0,000	0,001	0,014	0,004
N	297	298	296	296

Noot: OLS-regressiecoëfficiënten met standaardfouten tussen haakjes.

*** p < 0,001, ** p < 0,01, * p < 0,05

Grafiek 3. Sluijk. Jitter scatterplot van het aantal zittingsdagen van Kamerleden in relatie tot het fictief aantal gestelde schriftelijke Kamervragen per jaar als eerste- of als mede-indiener

De modellen uit categorie 4 maken duidelijk het verband tussen zittingsduur en het aantal gestelde schriftelijke Kamervragen door zowel eerste als mede-indiener(s) tenietgaat als de controlevariabelen in de regressie worden toegevoegd. Na het toevoegen hiervan is de p-waarde 0,145, hetgeen een flinke verhoging is ten opzichte van de p-waarde zonder controlevariabelen. Noemenswaardig is dat anders dan bij de afhankelijke variabelen moties en amendementen, dat met een p-waarde van maar liefst 0,831 de controlevariabele zetels niet significant is in het geval van schriftelijke Kamervragen.

Tabel 8. Sluijk. Regressieanalyse van het fictief gebruik van parlementaire instrumenten per jaar als eerste- of als mede-indiener inclusief controlevariabelen

Model	Model 15	Model 16	Model 17	Model 18
Afhankelijke Variabele	Motie	Amendement	Schriftelijke Kamervraag	Wetsvoorstel
(Constante)	61,506*** (3,127)	10,935*** (0,845)	30,761*** (2,854)	0,207*** (0,038)
Zittingsduur	-0,001 (0,001)	-0,000 (0,000)	0,001 (0,001)	0,000 (0,000)
Wel politieke ervaring (Ref.=Geen politieke ervaring)	1,749 (2,051)	0,600 (0,561)	-0,441 (1,891)	0,005 (0,025)
Parlementaire positie	-14,921*** (3,342)	-2,002* (0,911)	-17,063*** (3,057)	-0,013 (0,041)
Man (Ref.=Vrouw)	-0,784 (2,044)	-0,315 (0,557)	0,712 (1,881)	-0,032 (0,025)
Zetels	-1,064*** (0,137)	-0,197*** (0,037)	0,021 (0,125)	-0,003 (0,002)
R ²	0,536	0,301	0,220	0,049
Adj. R ²	0,528	0,290	0,207	0,032
N	297	300	296	297

Noot: OLS-regressiecoëfficiënten met standaardfouten tussen haakjes.

*** p < 0,001, ** p < 0,01, * p < 0,05

Conclusie

Er kan worden geconcludeerd dat de richtingscoëfficiënt van zittingsduur in relatie tot elk van de parlementaire instrumenten erg laag is. Aangezien het logisch is dat een extra dag ervaring geen invloed heeft op het parlementair gedrag van een Kamerlid is deze uitkomst goed te verklaren. Op de lange termijn blijken deze kleine stappen per dag uiteindelijk toch een grote stap geworden en zijn er in het geval van schriftelijke en mondelinge Kamervragen door eerste indieners significant positieve effecten waargenomen, waarbij enkel voor de mondelinge Kamervragen geldt dat dit ook nog van toepassing is na het toevoegen van controlevariabelen. *H1*, waarin gesteld wordt dat naarmate een Kamerlid korter zetelt dat deze dan meer mondelinge Kamervragen gaat stellen, gaat dus niet op en de uitkomst van de analyse blijkt zelfs een tegenovergesteld effect aan te tonen: er is geen positief, maar een negatief verband. In dat licht geeft deze bevinding extra ondersteuning aan de theorie van algemene ervaring. Naarmate een Kamerlid langer zetelt is deze actiever in het gebruik van het middel. *H2a* en *H3b* over de voorspelde toename van het gebruik van het aantal gestelde schriftelijke Kamervragen door Kamerleden met een hogere anciënniteit wordt op basis van de analyse ondersteund, vermits er in de modellen zonder controlevariabelen een significant effect is waargenomen voor zowel eerste indieners alsook door eerste indieners gecombineerd met mede-indieners. Het parlementaire instrument schriftelijke Kamervraag is geen middel ter profilering met het oog op herselectie, hetgeen in lijn ligt met de theorie. Ook de algemene ervaringstheorie wordt door deze bevinding wederom ondersteund. Evident is bij deze bevindingenuancering geboden, daar in de modellen met controlevariabelen deze effecten duidelijk niet meer significant zijn. Tevens dient niet onopgemerkt te blijven dat de R^2 en de adjusted R^2 van de regressies zonder controlevariabelen als zeer laag moet worden beschouwd, hetgeen duidt op een beperkte verklarende kracht van het model. Dit laat onverlet dat de modellen zonder controlevariabelen

wel degelijk betekenisvol zijn en wetenschappelijk relevantie hebben, ook al kunnen er hieromtrent geen harde conclusies worden getrokken. Ergo, het zegt dus niets over de kwaliteit van de analyse. Tot slot blijken *H4a* en *H5a*, met de verwachting dat er geen verband is tussen zittingsduur en het zijn van eerste indiener van respectievelijk een amendement en een initiatiefwetsvoorstel uit de analyse is gebleken. De laatstetermijneffecttheorie blijkt op basis van deze uitkomsten wankel. In geen enkel geval is gebleken dat er een negatief significant effect is tussen de zittingsduur en het gebruik van parlementaire instrumenten. Wel zijn er niet-significante variabelen die een negatieve relatie aantonen. Op basis van deze analyse kan de herselectietheorie niet onderschreven worden, daar hypothese *H1*, *H3a*, *H3b*, *H4b* en *H5b* niet zijn uitgekomen. Mogelijkerwijs zijn andere inzichten in de literatuur benodigd om de theorie een beter fundament te geven of blijkt de invloed van herselectie überhaupt een beperkende factor te zijn voor zittingsduur in relatie tot het gebruik van parlementaire instrumenten. Het is goed mogelijk dat per parlementair instrument er een ander mechanisme dominant is.

Omwille van de beschikbare data en de aanwezigheid van een lijstenstelsel is Nederland als casus ook relevant voor andere parlementen. Ten opzichte van andere parlementaire systemen met een vergelijkbaar stelsel is de verwachting dat dit onderzoek extern valide is. Desalniettemin heeft ieder land zijn eigen procedures en gewoontes, als gevolg waarvan het gebruik van parlementaire instrumenten sterk beïnvloed kan worden. Een onderzoek naar de anciënniteit van politici in relatie het gebruik van parlementaire instrumenten van grotere omvang zou dan ook gericht kunnen zijn op meerdere landen, die vervolgens dan ook in vergelijkend perspectief geplaatst kunnen worden. Voor congressen in presidentiële systemen is de casus van Nederland vermoedelijk minder goed te generaliseren, daar een congres veel meer gericht is op het initiëren van wetgeving en er nauwelijks tot geen controle op de uitvoerende macht is, hetgeen invloed heeft op de werkwijze en doelen van politici.

Een beperking van deze analyse is dat er geen rekening is gehouden met woordvoerderschappen, hetgeen zeker voor parlementariërs van grotere fracties van belang is in het kader van het gebruik van parlementaire instrumenten. Een woordvoerder buitenlandse zaken zal bijvoorbeeld minder snel een amendement of initiatiefwetsvoorstel indienen, simpelweg omdat er weinig wetgeving hieromtrent is. Vermoedelijk zullen – omwille van de complexiteit – woordvoerders buitenlandse zaken een relatief hoge anciënniteit hebben, als gevolg waarvan mogelijk ten onrechte een conservatievere schatting wordt gemaakt van het gebruik van de parlementaire instrumenten amendement of initiatiefwetsvoorstel. Gezien de hoge p-waarden in de regressieanalyse voor de deze instrumenten is het niet waarschijnlijk dat het toepassen van een correctiemechanisme op woordvoerderschappen andere inzichten geeft dan de analyse zoals die hierboven is uitgevoerd. Desondanks is het aan vervolgonderzoek om hier meer helderheid over te verschaffen. Doordat in de regressieanalyse veel Kamerleden twee keer voorkomen als gevolg van het werken met tijdsperiodes is in het methodologische deel reeds vermeld dat een normale lineaire regressie eigenlijk niet een ordentelijke werkwijze hiervoor is, maar dat er desondanks in het kader van de beperkte omvang en complexiteit van dit onderzoek ervoor gekozen is om een normale lineaire regressie te draaien. In vervolgonderzoek is het mogelijk om geavanceerdere methoden te gebruiken, om op die manier mogelijk een meer accuraat beeld te krijgen van de anciënniteit van Kamerleden in relatie tot het gebruik van parlementaire instrumenten. Vervolgonderzoek zou zich ook kunnen richten op andere instrumenten die Kamerleden kunnen gebruiken. Hierbij kan gedacht worden aan het gedrag in commissies of het aanvragen en/of voeren van debatten. Niet onverwacht blijkt bijvoorbeeld dat volksvertegenwoordigers die hun vierde termijn dienen twee keer zoveel debatten voeren als volksvertegenwoordigers die in hun eerste termijn zitten (Hájek, 2019, p. 566).

Literatuurlijst

- Andeweg, R. B., & Thomassen, J.A. (2010). Pathways to party unity: Sanctions, loyalty, homogeneity and division of labour in the Dutch parliament. *Party Politics*, 17(5), 655–672. <https://doi.org/10.1177/1354068810377188>
- Arnold, F., Kauder, B., & Potrafke, N. (2014). Outside earnings, absence, and activity: Evidence from German parliamentarians. *European Journal of Political Economy*, 36, 147–157. <https://doi.org/10.1016/j.ejpoleco.2014.07.007>
- Bailer, S. (2011). People’s Voice or Information Pool? The Role of, and Reasons for, Parliamentary Questions in the Swiss Parliament. *The Journal of Legislative Studies*, 17(3), 302–314. <https://doi.org/10.1080/13572334.2011.595123>
- Bailer, S., & Ohmura, T. (2018). Exploring, Maintaining, and Disengaging-The Three Phases of a Legislator’s Life. *Legislative Studies Quarterly*, 43(3), 493–520. <https://doi.org/10.1111/lsq.12192>
- Bernecker, A. (2014). Do politicians shirk when reelection is certain? Evidence from the German parliament. *European Journal of Political Economy*, 36, 55–70. <https://doi.org/10.1016/j.ejpoleco.2014.07.001>
- Bowler, S. (2010). Private Members’ Bills in the UK Parliament: Is There an ‘Electoral Connection’? *The Journal of Legislative Studies*, 16(4), 476–494. <https://doi.org/10.1080/13572334.2010.519457>
- Bräuninger, T., Brunner., M., & Däubler, T. (2012). Personal vote-seeking in flexible list systems: How electoral incentives shape Belgian MPs’ bill initiation behaviour. *European Journal of Political Research*, 51(5), 607–645. <https://doi.org/10.1111/j.1475-6765.2011.02047.x>

- Breeman, G. E., & Timmermans, A. (2010). Politieke waarheid en dynamiek van de agenda in coalitiekabinetten. In C. Van Baalen (Red.), *Jaarboek Parlementaire Geschiedenis 2010* (pp. 47–62). Boom.
- Carey, J. M., & Shugart, M. S. (1995). Incentives to cultivate a personal vote: A rank ordering of electoral formulas. *Electoral Studies*, *14*(4), 417–439. [https://doi.org/10.1016/0261-3794\(94\)00035-2](https://doi.org/10.1016/0261-3794(94)00035-2)
- Cox, G. W. (2012). *Making Votes Count: Strategic Coordination in the World's Electoral Systems*. Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9781139174954>
- Field, A. (2016). *Linear Models: Looking for Bias*. Discovering Statistics. Geraadpleegd op 9 januari 2022, van <https://www.discoveringstatistics.com/repository/linearmodelsbias.pdf>
- Firpo, S., Ponczek, V., & Sanfelice, V. (2015). The relationship between federal budget amendments and local electoral power. *Journal of Development Economics*, *116*, 186–198. <https://doi.org/10.1016/j.jdeveco.2015.04.005>
- Ford, J. K., Quiñones, M. A., & Teachout, M. S. (1995). The Relationship between Work Experience and Job Performance: A Conceptual and Meta-Analytic Review. *Personnel Psychology*, *48*(4), 887–910. <https://doi.org/10.1111/j.1744-6570.1995.tb01785.x>
- Geuze, S. (2016, 9 mei). Kamerleden zonder zitvlees: 1 op de 6 weg in 3 jaar tijd. *Algemeen Dagblad*. <https://www.ad.nl/binnenland/kamerleden-zonder-zitvlees-1-op-de-6-weg-in-3-jaar-tijd~a2ee09d2/>
- Hájek, L. (2019). Effects of age and tenure on MPs' legislative behaviour in the Czech Republic. *The Journal of Legislative Studies*, *25*(4), 553–575. <https://doi.org/10.1080/13572334.2019.1697049>

- Herrick, R., & Moore, M. K. (1993). Political Ambition's Effect on Legislative Behavior: Schlesinger's Typology Reconsidered and Revisited. *The Journal of Politics*, 55(3), 765–776. <https://doi.org/10.2307/2132000>
- Inter-Parliamentary Union. (2018, 31 december). IPU comparative data on Percentage of MPs 45 years of age or younger [Dataset]. Parline Data. https://data.ipu.org/compare?field=chamber%3A%3Atotal_younger_45_percentage®ion=americas&subregion=north_america&structure=bicameral_lower_chamber#map
- Inter-Parliamentary Union. (2021). *Youth participation in national parliaments*. <https://www.ipu.org/youth2021>
- Karvonen, L. (2004). Preferential Voting: Incidence and Effects. *International Political Science Review*, 25(2), 203–226. <https://doi.org/10.1177/0192512104041283>
- Kellermann, M. (2013). Sponsoring Early Day Motions in the British House of Commons as a Response to Electoral Vulnerability. *Political Science Research and Methods*, 1(2), 263–280. <https://doi.org/10.1017/psrm.2013.19>
- Louwerse, T. P. (2010, 5 november). *Het onervaren Kamerlid, over de dalende zittingsduur van parlementsleden*. Sargasso. Geraadpleegd op 20 december 2021, van <https://sargasso.nl/het-onervaren-kamerlid-over-de-dalende-zittingsduur-van-parlementsleden/>
- Louwerse, T. P., & Nagtzaam, M. A. M. (2021, 1 juli). *Geographical representation under a single nationwide district: the case of the Netherlands* [Dataset]. 6th Conference of the ECPR Standing Group on Parliaments, Virtual Event.
- Louwerse, T.P., & Otjes, S.P. (2016). Personalised parliamentary behaviour without electoral incentives: the case of the Netherlands. *West European Politics*, 39(4), 778–799. <https://doi.org/10.1080/01402382.2015.1111041>

- Louwerse, T.P., & Otjes, S.P. (2018). Parliamentary questions as strategic party tools. *West European Politics*, 41(2), 496–516. <https://doi.org/10.1080/01402382.2017.1358936>
- Louwerse, T. P., Otjes, S. P., & Van Vonno, C. M. C. (2017, 30 december). *Dutch Parliamentary Voting Dataset* [Dataset]. Harvard Dataverse. <https://doi.org/10.7910/DVN/UXIBNO>
- Louwerse, T.P., & Van Vonno, C.M.C. (2021). Moving up or down: parliamentary activity and candidate selection. *The Journal of Legislative Studies*, 1–27. <https://doi.org/10.1080/13572334.2021.1885871>
- Miquel, G. P. I., & Snyder, J. M. (2006). Legislative Effectiveness and Legislative Careers. *Legislative Studies Quarterly*, 31(3), 347–381. <https://doi.org/10.3162/036298006x201841>
- Nederlandse Omroep Stichting. (2021, 30 maart). *Bijna helft van oude Tweede Kamer vertrekt, verschillende prominenten weg* [Persbericht]. <https://nos.nl/artikel/2374676-bijna-helft-van-oude-tweede-kamer-vertrekt-verschillende-prominenten-weg>
- Otjes, S.P. (2019). ‘No politics in the agenda-setting meeting’: plenary agenda setting in the Netherlands. *West European Politics*, 42(4), 728–754. <https://doi.org/10.1080/01402382.2019.1565735>
- Parlementair Documentatie Centrum. (z.d.). *Motie*. Parlement.com. Geraadpleegd op 2 mei 2021, van <https://www.parlement.com/id/vh8lnhrogv2/motie>
- Parlementair Documentatiecentrum. (2021). *PDC-dataset* [Dataset].
- Parlementair Documentatiecentrum. (z.d.). *Zittingsduur Tweede Kamer*. Parlement.com. Geraadpleegd op 20 december 2021, van https://www.parlement.com/id/vj1fhovfhrs1/zittingsduur_tweede_kamer

- Proksch, S. O., & Slapin, J. B. (2015). *The Politics of Parliamentary Debate: Parties, Rebels and Representation*. Cambridge University Press.
<https://doi.org/10.1017/CBO9781139680752>
- Russo, F., & Wiberg, M. (2010). Parliamentary Questioning in 17 European Parliaments: Some Steps towards Comparison. *The Journal of Legislative Studies*, 16(2), 215–232.
<https://doi.org/10.1080/13572331003740115>
- Seligman, L. G. (1958). Party Roles and Political Recruitment. *Western Political Quarterly*, 11(2), 359–361. <https://doi.org/10.1177/106591295801100215>
- Shomer, Y. (2009). Candidate Selection Procedures, Seniority, and Vote-Seeking Behavior. *Comparative Political Studies*, 42(7), 945–970.
<https://doi.org/10.1177/0010414008330600>
- Sieberer, U. (2006). Party unity in parliamentary democracies: A comparative analysis. *The Journal of Legislative Studies*, 12(2), 150–178.
<https://doi.org/10.1080/13572330600739413>
- Tweede Kamer der Staten-Generaal. (2009, november). *Vertrouwen en zelfvertrouwen*.
https://www.parlement.com/9291000/d/publieksversie_pz.pdf
- Tweede Kamer der Staten-Generaal. (z.d.). *Kamerstukken*. Geraadpleegd op 2 mei 2021, van
<https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/moties?&fromdate=23-03-2017&todate=30-03-2021>
- Van Aelst, P., & Vliegthart, R. (2014). Studying the Tango. *Journalism Studies*, 15(4), 392–410. <https://doi.org/10.1080/1461670x.2013.831228>
- Würfel, M. (2018). Life After the Bundestag: An Analysis of the Post-Parliamentary Careers of German MPs. *German Politics*, 27(3), 295–316.
<https://doi.org/10.1080/09644008.2017.1344642>

Appendix

De p-waarde van zittingsduur in bijlage 1 is 0,037. Wel verdwijnt dit effect bij het toevoegen van de controlevariabelen. De p-waarde is in dat geval 0,096. Het lid Van Gent (GL) heeft tijdens de legislatuur 2010-2012 met een aantal van 2,27 een grote invloed op het verloop van het model. In casu is de Cook's distance voor het lid Van Gent 0,914, hetgeen nipt onder de grenswaarde van 1 is. Deze assumptie wordt niet geschonden, maar is het desalniettemin wel een indicator voor de grote invloed van het lid Van Gent tijdens de legislatuur 2010-2012 op het model. In bijlage 2 is deze outlier duidelijk te zien.

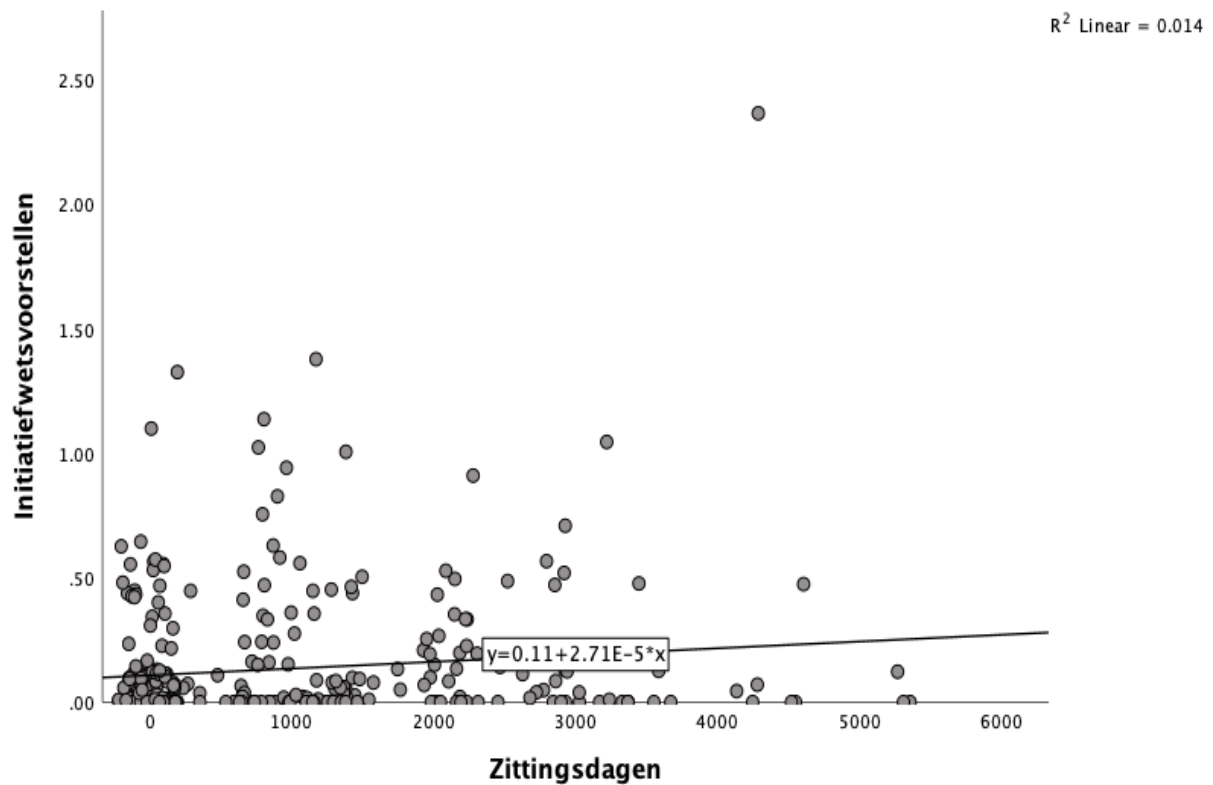
Bijlage 1. Sluijk. Lineaire regressieanalyse van fictief aantal initiatiefwetsvoorstellen per jaar als eerste of als mede-indiener zonder verwijderen van casussen met een Z-waarde van meer dan (-)3,29

Model	Model 19	Model 20
Afhankelijke Variabele	Wetsvoorstel	Wetsvoorstel
(Constante)	0,108*** (0,020)	0,220*** (0,047)
Zittingsduur	0,000* (0,000)	0,000 (0,000)
Wel politieke ervaring (Ref.=Geen politieke ervaring)		0,019 (0,032)
Parlementaire positie		-0,034 (0,051)
Man (Ref.=Vrouw)		-0,028 (0,031)
Zetels		-0,003 (0,002)
R ²	0,014	0,053
Adj. R ²	0,011	0,037
N	301	301

Noot: OLS-regressiecoëfficiënten met standaardfouten tussen haakjes.

*** p < 0,001, ** p < 0,01, * p < 0,05

Bijlage 2. Jitter scatterplot van het aantal zittingsdagen van Kamerleden in relatie tot het fictief aantal ingediende initiatiefwetsvoorstellen per jaar als eerste of als mede-indiener

Bijlage 3. Sluijk. Niet in de regressie opgenomen Tweede Kamerleden

KAMERLID	PARTIJ	TERMIJN	REDEN VAN NON-SELECTIE
RUTTE	VVD	2010-2012	Directe doorstroom naar kabinet
SCHIPPERS	VVD	2010-2012	Directe doorstroom naar kabinet
TEEVEN	VVD	2010-2012	Directe doorstroom naar kabinet
BLOK	VVD	2010-2012	Fractievoorzitter
DE KROM	VVD	2010-2012	Directe doorstroom naar kabinet
WEEKERS	VVD	2010-2012	Directe doorstroom naar kabinet
ZIJLSTRA	VVD	2010-2012	Directe doorstroom naar kabinet
COHEN	PvdA	2010-2012	Fractievoorzitter
VERBEET	PvdA	2010-2012	Kamervoorzitter
LEERDAM	PvdA	2010-2012	Geen gebruik van parlementaire instrumenten

KRANVEVELDT	PvdA	2010-2012	Geen gebruik van parlementaire instrumenten
WILDERS	PVV	2010-2012	Fractie voorzitter
BRINKMAN	PVV	2010-2012	Afsplitsing
HERNANDEZ	PVV	2010-2012	Afsplitsing
KORTENOEVEN	PVV	2010-2012	Afsplitsing
VAN BEMMEL	PVV	2010-2012	Afsplitsing
BIJLEVELD	CDA	2010-2012	Geen gebruik van parlementaire instrumenten
VERHAGEN	CDA	2010-2012	Directe doorstroom naar kabinet
KLINK	CDA	2010-2012	Geen gebruik van parlementaire instrumenten
VAN BIJSTERVELDT	CDA	2010-2012	Directe doorstroom naar kabinet
DE JAGER	CDA	2010-2012	Directe doorstroom naar kabinet
ATSMA	CDA	2010-2012	Directe doorstroom naar kabinet
VAN HAERSMA BUMA	CDA	2010-2012	Fractie voorzitter
ROEMER	SP	2010-2012	Fractie voorzitter
PECHTOLD	D66	2010-2012	Fractie voorzitter
HALSEMA	GL	2010-2012	Fractie voorzitter
SAP	GL	2010-2012	Fractie voorzitter
ROUVOET	CU	2010-2012	Fractie voorzitter
SLOB	CU	2010-2012	Fractie voorzitter
VAN DER STAAIJ	SGP	2010-2012	Fractie voorzitter
THIEME	PvdD	2010-2012	Fractie voorzitter
OUWEHAND	PvdD	2010-2012	Fractie voorzitter
RUTTE (MARK) ²	VVD	2012-2017	Directe doorstroom naar kabinet
SCHIPPERS	VVD	2012-2017	Directe doorstroom naar kabinet
BLOK	VVD	2012-2017	Directe doorstroom naar kabinet
VAN MILTENBURG	VVD	2012-2017	Kamervoorzitter

² Het lid Arno Rutte (VVD) in de termijn 2012-2017 is wel in de regressieanalyse opgenomen.

TEEVEN	VVD	2012-2017	Directe doorstroom naar kabinet
HENNIS-PLASSCHAERT	VVD	2012-2017	Directe doorstroom naar kabinet
ZIJLSTRA	VVD	2012-2017	Fractievoorzitter
WEEKERS	VVD	2012-2017	Directe doorstroom naar kabinet
HOUWERS	VVD	2012-2017	Afsplitsing
SAMSOM	PvdA	2012-2017	Fractievoorzitter
KLIJNSMA	PvdA	2012-2017	Directe doorstroom naar kabinet
PLASTERK	PvdA	2012-2017	Directe doorstroom naar kabinet
DIJSSELBLOEM	PvdA	2012-2017	Directe doorstroom naar kabinet
TIMMERMANS	PvdA	2012-2017	Directe doorstroom naar kabinet
MONASCH	PvdA	2012-2017	Afsplitsing
KUIKEN	PvdA	2012-2017	Fractievoorzitter
KUZU	PvdA	2012-2017	Afsplitsing
ARIB	PvdA	2012-2017	Kamervoorzitter
ÖZTÜRK	PvdA	2012-2017	Afsplitsing
WILDERS	PVV	2012-2017	Fractievoorzitter
BONTES	PVV	2012-2017	Afsplitsing
VAN KLAVEREN	PVV	2012-2017	Afsplitsing
VAN VLIET	PVV	2012-2017	Afsplitsing
ROEMER	SP	2012-2017	Fractievoorzitter
SWINKELS	SP	2012-2017	Geen gebruik van parlementaire instrumenten
VAN HAERSMA BUMA	CDA	2012-2017	Fractievoorzitter
PECHTOLD	D66	2012-2017	Fractievoorzitter
SLOB	CU	2012-2017	Fractievoorzitter
SEGERS	CU	2012-2017	Fractievoorzitter
SAP	GL	2012-2017	Fractievoorzitter
VAN OJK	GL	2012-2017	Fractievoorzitter

KLAVER	GL	2012-2017	Fractie voorzitter
VAN DER STAAIJ	SGP	2012-2017	Fractie voorzitter
KROL	50+	2012-2017	Fractie voorzitter
KLEIN	50+	2012-2017	Fractie voorzitter/Afsplitsing
BAAY-TIMMERMAN	50+	2012-2017	Fractie voorzitter